

Hessing

komt daarbij in beeld? Bij die eventuele vervolgreparatie speelt natuurlijk op enig moment weer de vraag hoe de samenloop met een eventuele stelselwijziging uitpakt. De minister heeft toch aangegeven dat zo langzamerhand de adviezen binnenstromen en dat vanaf medio 2000 het werk echt zal moeten worden gedaan. Als er nog knelpunten moeten worden aangepakt, is daarbij enige spoed geboden, wil het nog zinvol zijn.

Mijn laatste opmerking betreft de gedeeltelijk arbeidsongeschikte WAO'er met een bescheiden inkomen van net boven de loongrens, zeg f 41.300. Mevrouw Ter Veld heeft ook over deze problematiek gesproken. Noch in de stukken, noch aan de overzijde van het Binnenhof is op dit punt duidelijkheid geboden. Ik zie met bijzondere belangstelling het antwoord van de minister tegemoet.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Mijn fractie heeft niet deelgenomen aan de schriftelijke voorbereiding en om die reden zal mijn bijdrage kort zijn. Dit kan ook omdat voorgaande sprekers meer dan voldoende allerlei specifieke aspecten van deze wet onder de aandacht hebben gebracht. Veel van hun opmerkingen zijn eigenlijk ook de onze. In dat opzicht zijn wij zeer nieuwsgierig naar het antwoord van de minister. Ik heb het idee dat ik blij mag zijn dat ik niet in haar schoenen sta.

In principe staat mijn fractie niet negatief tegenover dit wetsvoorstel. Het toetreden van zelfstandigen tot het ziekenfonds is eigenlijk een kwestie van rechtvaardigheid. Waarom zouden zij niet van een collectieve regeling kunnen profiteren en anderen, alleen omdat zij werknemers zijn, wel? Maar – dit woord is vanmiddag heel vaak gevallen – na die constatering beginnen ook meteen alle problemen. Niet alle zelfstandigen blijken onder deze wet te vallen en wat dat betreft, staat het wetsvoorstel op gespannen voet met de flexibilisering van de arbeidsmarkt. Om de ene groep aan de onderkant het ziekenfonds in te loodsen, moeten er bovendien aan de bovenkant anderen uit verdwijnen. De ene onrechtvaardigheid is nog niet gerepareerd of er doemen al weer nieuwe op. Er wordt nu al

aangekondigd dat medio 2000 de nieuwe knelpunten opgelost zullen worden. De minister heeft de Tweede Kamer laten weten dat zij welwillend de knelpunten zal bezien en dat zij voor elk probleem afzonderlijk een oplossing zal vinden. Te vrezen valt dat op deze manier het einde zoek is. De lidtekens zijn te groot geworden. Er wacht ons een lijdensweg van reparaties.

Het gedoe met groepen en inkomensgrenzen bewijst alleen maar dat de minister principiële oplossingen voor zich uitschuift. Wij zijn aan het knoeien geslagen met wetgeving om de doodeenvoudige reden dat er een politiek taboe rust op voorstellen die dit soort problemen in één klap zouden vermijden, namelijk de introductie van een basisverzekering. Het debat van vanmiddag laat zich naar onze mening beschouwen als een langdurig pleidooi voor een basisverzekering. Het is eigenlijk te gek voor woorden dat een afspraak in een regeerakkoord voor vier jaar de gedachtegang over deugdelijke wetgeving blokkeert. Uit de vorige kabinetsperiode ligt er nog een uitstekend rapport van de WRR, dat een prima uitgangspunt is voor nadere discussie. De minister wil daar niet aan en put zich uit in adviesaanvragen die de discussie op de lange baan schuiven, in ieder geval tot een volgend kabinet. Het jaartal 2005 is zelfs al gevallen!

Voorzitter! Gezien de politieke afspraken in het regeerakkoord is dit wellicht begrijpelijk, maar het gevolg is wel dat wij ons vanmiddag moeten buigen over wat ik oneerbiedig "broddelwetgeving" noem, zonder ook maar het flauwste idee te hebben in welk groter perspectief zij geplaatst moet worden. Hoe moeten wij deze voorstellen begrijpen als wij ze tegen het licht van de toekomst houden? Is dit een tijdelijke wet, een opstapje tot een basisverzekering dat vervalt als een principiële herziening aan de orde is? Of is dit een wet waar wij in vele gerepareerde varianten nog jaren mee aan de slag kunnen? Men zal begrijpen dat dit laatste perspectief ons weinig kan boeien. Daarom vernemen wij graag van de minister wanneer wij concrete initiatieven mogen verwachten om een meer samenhangende en principiële stelselherziening voor te bereiden. Voorzover ik weet, verbiedt het regeerakkoord niet om daar alvast

een begin mee te maken. Wij zijn zeer nieuwsgierig naar de reactie van de minister.

De beraadslaging wordt geschorst.

Aan de orde is de behandeling van de wetsvoorstellen:

- **Wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie en van de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften, strekkende tot vervanging van de mogelijkheid van beroep in cassatie door de mogelijkheid van hoger beroep, alsmede het aanbrengen van enige andere wijzigingen (vervanging in Mulderzaken van beroep in cassatie door hoger beroep bij het gerechtshof Leeuwarden) (25927);**

- **Wijziging van het Wetboek van Strafvordering, de Wet op de rechterlijke organisatie en enkele andere wetten met betrekking tot het beroep in cassatie in strafzaken (uitsluiting beroep in lichte overtredingszaken en invoering verplichte schriftuur van een advocaat) (26027).**

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Dölle** (CDA): Mijnheer de voorzitter! De administratieve sanctie of de bestuurlijke boete is bezig aan een indrukwekkende opmars in het Nederlandse openbaar bestuur. Dat ligt voor de hand, omdat dit instrument zich goed leent voor rechtshandhaving op die gebieden waar regels massaal worden overtreden. Zeker waar het gaat om niet-ernstige, vrij gemakkelijk al dan niet op geautomatiseerde wijze vast te stellen overtredingen, lijkt dit middel bijna ideaal.

Nog recent injecteerde de Wet boeten maatregelen en terug- en invordering van het sociale-zekerheidsrecht via allerlei bestuurlijke boeten. In het fiscale recht vormen zij eveneens een vertrouwde verschijning. In de sfeer van het milieu, het ruimtelijkeordeningsrecht, de Mediawet – omroepbijdragen –, de Wet studiefinanciering, de Wet op de kansspelen en de Wet economische mededinging bijvoorbeeld kan de administratieve sanctie nog een gouden toekomst tegemoetgaan.

Dölle

Het CDA is van mening dat een krachtige rechtshandhaving onontbeerlijk is voor het gezag van de overheid en steunt daarom in hoofdlijnen het gedeeltelijk overbrengen van de rechtshandhaving vanuit de privaatrechtelijke en strafrechtelijke sfeer naar het bestuursrecht. Daarbij moet een behoorlijk rechterlijk toezicht op de handel en wandel van het bestuur terzake blijven bestaan. Die vraag brengt ons bij deze wetsvoorstellen die er in de kern op neerkomen dat voor Mulder-zaken het rechterlijk toezicht in hoogste instantie verandert. Niet langer de Hoge Raad in cassatie maar het hof in Leeuwarden in hoger beroep. De bedoeling is de loden last op de schouders van de strafkamer van de Hoge Raad te verlichten; het is aannemelijk dat de burger, gelet op de aard van de overtredingen, gebaat is bij een tweede feitelijke rechter. De Hoge Raad in cassatie kan die functie niet vervullen.

Voorzitter! Na de schriftelijke voorbereiding resten nog enkele opmerkingen en vragen. In de eerste plaats bezeeft de regering ons dat dit voorstel de rechtseenheid niet in gevaar brengt. Wij gaan er dan ook van uit dat het hof in Leeuwarden op dit punt zelf voldoende prudent is door bijvoorbeeld in principiële zaken de meervoudige kamer in te zetten. Hier willen wij de praktijk afwachten.

In de tweede plaats is voor burgers die een sanctie krijgen opgelegd tot en met f 150 de bescherming aanzienlijk geringer. Beroep op de officier is mogelijk. Hij kan de afdoening mandateren, waarna nog beroep op de kantonrechter mogelijk is. Cassatie in het belang van de wet is niet mogelijk. Deze summiere rechtsgang lijkt de toetsing aan het internationale recht, in het bijzonder artikel 14, vijfde lid, IVBPR en artikel 6 EVRM, wel te kunnen doorstaan. De regering acht de kans dat zij bij haar schatting van de te verwachten werkdruk op het hof van Leeuwarden ernaast zit, gelet op de woordkeus in de stukken, bepaald niet denkbeeldig. Volgens de regering kan dan overwogen worden, de grens van f 150 te verhogen. Hoever kan de wetgever naar de opvatting van de regering daarbij gaan alvorens op beide eerdergenoemde verdragen te stuiten?

In de derde plaats wordt in de witte stukken gewezen op de

decentrale ligging van Leeuwarden. Ontmoedigt dat mensen niet gebruik te maken – in de praktijk gebeurt dat overigens niet vaak – van het recht, de zitting in hoger beroep bij te wonen? Dit bezwaar zal noorderlingen bekend voorkomen, zij het dan dat dezen Den Haag invullen voor Leeuwarden. De afdeling Geschillen van bestuur van de Raad van State, het College beroep bedrijfsleven, de departementen, de Hoge Raad, zij liggen voor veel Nederlanders ver weg. In die zin kan het bezwaar tegen Leeuwarden, dat voor veruit de meeste Nederlanders toch in ongeveer twee uren – zonder de bepalingen van de Wet Mulder te schenden – bereikbaar is, worden gerelativeerd. Dat neemt natuurlijk niet weg dat voor mensen in het zuiden, zeker voor degenen in het diepe zuiden, de ligging bezwaarlijk kan blijken. Dan zou een tweede nevenvestiging voor dit type zaken van het hof kunnen worden overwogen. Wij hebben begrepen dat de regering hierop zal letten of, zoals dat tegenwoordig wel heet, de ontwikkelingen zal monitoren.

Voorzitter! Ik wacht de antwoorden van de regering af.

□

Mevrouw **Le Poole** (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Wij bespreken vandaag twee wetsvoorstellen die beide beogen, de werklust van de strafkamer van de Hoge Raad te verlichten. De PvdA-fractie heeft al in haar inbreng voor het verslag aangegeven, in beginsel instemmend tegenover de aan de orde zijnde voorstellen te staan. Zij vindt het van belang dat oplossingen gevonden worden voor de te grote werkbelasting van de Hoge Raad en meent dat over het geheel genomen de aan de orde zijnde wetsvoorstellen daaraan een aanvaardbare bijdrage kunnen leveren. In de Tweede Kamer is onder meer door de woordvoerder van de PvdA, de heer Van Oven, uitvoerig ingegaan op de schaduwkant van de wetsvoorstellen. Deze ligt vooral op het terrein van de aantasting van de rechtseenheid-voorziening en de toegankelijkheid voor de burger. De behandeling in de Tweede Kamer is uitvoerig en in een aantal opzichten uitputtend geweest. Zij heeft bij ons echter ook weer aanleiding gegeven tot een enkele vraag, die ook na de beantwoording door de minister in de twee

memories van antwoord nog niet geheel is afgedaan.

Ik maak nog een enkele opmerking over de wet inzake de uitsluiting beroep in lichte overtredingszaken. Allereerst wil ik duidelijk aangeven dat wij het, met vele woordvoerders in de Tweede Kamer, van belang vinden dat rechtsontwikkeling en rechtseenheid voldoende gewaarborgd blijven. Ook in bagatelzaken kunnen interessante principiële vragen aan de orde komen en ook daar is het van belang dat er eenheid van rechtspraak is. Wij hebben begrip voor de praktische benadering van capaciteitsproblemen van de Hoge Raad die de minister van Justitie in de Tweede Kamer heeft aangegeven. Het is niet slecht om prioriteiten te stellen, maar ondertussen vinden wij, met onze partijgenoot Van Oven, dat het denken niet moet stilstaan. De minister heeft in de Tweede Kamer aangegeven, de suggestie van de heer Van Oven om na te gaan wat de toegangsfilters tot de hooggerechtshoven in andere vergelijkbare landen zijn, nuttig te vinden. Graag vernemen wij van de minister wat hij op dit gebied op korte termijn gaat ondernemen.

Vanuit dit gezichtspunt zijn wij ook warm geïnteresseerd in de uitvoering van de motie van Van Oven c.s. Gisteravond hebben wij gehoord dat de reactie van de minister inmiddels de Tweede Kamer heeft bereikt. Die reactie zal ongetwijfeld nog in de Tweede Kamer besproken worden. Ik wil hier wel vast zeggen dat de inperking van de mogelijkheid tot cassatie ten gevolge van de voorliggende wetsvoorstellen het gewicht van cassatie in het belang der wet doet toenemen. Ook in het beleid van de PG bij de Hoge Raad, zoals dat wordt geschetst in het jaarverslag, past een actiever beleid in zaken waarin de direct betrokkenen niet in cassatie kunnen gaan. Dit zou ertoe moeten leiden dat het gebruik van het rechtsmiddel na aanneming van deze wetsontwerpen toeneemt. Is de minister het hiermee eens?

Dan kom ik op de Mulder-zaken. Ook bij dit wetsvoorstel is de rechtseenheid een voorwerp van enige zorg. In onze vragen in het verslag gingen wij al op deze kwestie in. In de Lex Mulder-zaken speelt niet alleen de rechtseenheid in verkeers- en strafzaken een rol, maar ook binnen het bestuursrecht. In zijn antwoord op onze vragen geeft de

Le Poole

minister aan dat ondanks het bestaan van verschillende hoogste bestuursrechtelijke colleges, de rechtseenheid in de praktijk voldoende is bewaakt. De minister geeft niet aan waarom hij die mening is toegedaan in verband met deze wet. Voorzover ons bekend, wordt tussen de verschillende bestuursrechtelijke colleges regelmatig overleg gevoerd. Is het de bedoeling dat het hof Leeuwarden in dit overleg participeert? Welke andere waarborgen bestaan er voor handhaving van de rechtseenheid?

Is het juist dat het de bedoeling is om binnenkort de behandeling van Lex Mulder-zaken over te dragen van de kantongerechten naar de bestuurssectoren van de rechtbanken? Hoe verhoudt dit voornemen zich tot het deels strafrechtelijk karakter van dit soort zaken, waarnaar ook tijdens de behandeling in de Tweede Kamer regelmatig is verwezen? Is er ook nagedacht over de consequenties voor het hoger beroep als deze overdracht, dus de overdracht van kantongerechten naar bestuurssectoren, desalniettemin gebeurt?

Dan zeg ik nog een enkel woord over de behandeling door de enkelvoudige kamer. De heer Dölle zei daar ook al iets over. Wij blijven bij ons standpunt dat zaken in hoger beroep in feite altijd door de meervoudige kamer behandeld zouden moeten worden. Mogelijk kan een uitzondering worden gemaakt voor zaken waaraan geen inhoudelijke aspecten verbonden zijn, bijvoorbeeld bij duidelijke overschrijding van de beroepstermijn. In de behandeling door de meervoudige kamer – drie weten meer dan een – ligt een van de meerwaarden van het appèl. Inmiddels is dit standpunt in de Nederlandse rechterlijke organisatie deels achterhaald. Dat is ons bekend.

De regering zegt het met ons eens te zijn dat in bepaalde zaken behandeling door de meervoudige kamer de voorkeur verdient. Daarbij denkt zij denkt bijvoorbeeld aan de ingewikkeldheid van de zaak of het principiële karakter ervan. Er wordt echter niet verwacht dat het hof vaak tot behandeling door de meervoudige kamer zal besluiten. Bij de berekening van de werklast is zelfs uitgegaan van uitsluitend behandeling door de enkelvoudige kamer. Houdt dit in dat het hof zich niet kan veroorloven om zaken in de

meervoudige kamer af te doen? Is er ruimte om het hof extra middelen toe te kennen als het met meer regelmaat dan de regering nu voorziet, nodig blijkt om de meervoudige kamer in te schakelen?

Voorzitter! Ten slotte zeg ik nog iets over nevenzittingsplaatsen. Het antwoord van de regering op de in het verslag gestelde commissievragen op dit punt vinden wij nog niet helemaal bevredigend. In de eerste plaats wordt in het antwoord voorbijgegaan aan het feit dat de Tweede Kamer de wet heeft geamendeerd, waardoor op verzoek van een partij een mondelinge behandeling plaatsheeft. Dat was in het oorspronkelijk wetsvoorstel niet de bedoeling. De geografische locatie van het hof Leeuwarden zet justitiabelen uit het zuiden des lands daarbij bepaald op achterstand. Ik kom uit het noorden en ik ken de afstand tussen Groningen en Den Haag. Ik ga immers elke week naar Den Haag. Daarom heb ik des te meer sympathie voor mensen die helemaal uit Maastricht naar Leeuwarden zouden moeten gaan. Ik vind dat de locatie Leeuwarden qua excentriciteit niet helemaal te vergelijken is met Den Haag, en al zeker niet met Utrecht. De vragen waar het bij de beoordeling van Wet Mulder-zaken volgens de regering om gaat – is de gedraging begaan en zo ja, zijn er omstandigheden die oplegging van de sanctie niet rechtvaardigen? – zullen regelmatig beter beoordeeld kunnen worden bij een mondelinge behandeling. Het is mijn fractie niet duidelijk waarom de regering meent dat het voornemen om het recht dichter bij de burgers te brengen alleen van belang is in eerste aanleg. Er valt wel begrip op te brengen voor het feit dat, gelet op het geringere aantal zaken in hoger beroep, het aantal locaties waar beroepszaken worden behandeld, beperkter is dan het aantal locaties voor zaken in eerste aanleg, maar dat is iets anders dan één locatie buiten het centrum. Wil de minister nog eens uitleggen hoe hij hier tegenaan kijkt?

Verder lijkt het antwoord ervan uit te gaan dat de commissie doelde op nevenzittingsplaatsen op verschillende locaties, terwijl zij slechts het oog had op nevenzittingen door een lid van het Hof Leeuwarden, bijvoorbeeld in Den Bosch of Utrecht. De vergelijking met de rechtseenheidproblemen in het

vreemdelingenrecht gaat alleen hierom al niet op. Veeleer dachten wij aan een situatie die vergelijkbaar is met die van rechtbanken of kantongerechten die zelf nevenzittingen elders in het arrondissement houden. Overigens hebben wij wel begrip voor het feit dat er, net zoals elders, een kosten/batenafweging moet worden gemaakt.

Wij constateren dat de minister in elk geval niet uitsluit dat in de toekomst wel behoefte aan nevenzittingsplaatsen zou kunnen bestaan. Hij stelt dat die behoefte wellicht blijkt uit een WODC-onderzoek naar criteria voor het situeringsbeleid van rechterlijke colleges, waaronder dat van gerechtshoven. Wij vragen ons af of de vraag of na concentratie van Lex Mulder-zaken in Leeuwarden behoefte bestaat aan een nevenzittingsplaats elders in het land daarbij specifiek is meegenomen. Als dat niet het geval is, lijkt het ons onwaarschijnlijk dat die vraag beantwoord zal worden. We vragen ons ook af wanneer dit WODC-onderzoek wordt afgesloten. Aangezien de wet waarover we het hebben, pas op 1 januari 2000 wordt ingevoerd, zal het even duren totdat er praktijkervaring mee is opgedaan. We zouden het op prijs stellen als de minister bevordert dat die vraag wordt meegenomen bij het WODC-onderzoek of, als dit door de tijdsplanning niet relevant is, als op andere wijze binnen een redelijke termijn een evaluatie van dit aspect van de wet zal plaatsvinden. Graag krijg ik daarop een reactie van de minister.

Voorzitter: Korthals Altes

□

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Voorzitter! Voor mij staat de noodzaak van een zekere beperking van de case load en de doorlooptijden van de strafkamer van de Hoge Raad niet ter discussie. Er is wel discussie mogelijk over de noodzaak van de nu voorgestelde maatregelen en met name over de maatvoering die uit die maatregelen voortkomt. Ik zal beginnen met twee algemene opmerkingen en vervolgens zal ik ingaan op de beide voorliggende wetsvoorstellen.

Uit de schriftelijke voorbereiding is mij niet duidelijk geworden waarom het bezwaar tegen uitbreiding van het aantal raadsheren in de

De Wolff

strafkamer van de Hoge Raad zo absoluut geformuleerd is. De commissie-Haak, die geformuleerd heeft over de werkdruk van die strafkamer, heeft aangegeven dat bij een te groot aantal raadsheren gevaar voor de rechtseenheid zou bestaan. Ik kan mij bij dat bezwaar heel goed iets voorstellen, maar ik kan mij niet voorstellen dat er een absolute grens is waarboven geen sprake meer zou kunnen zijn van een verantwoorde ontwikkeling van de rechtseenheid en waaronder die ontwikkeling nog wel verantwoord kan plaatsvinden.

Mijn tweede algemene opmerking is dat ik mij nogal gestoord heb aan de passage in het advies van de commissie-Haak – die passage heb ik ook gezien in de memorie van toelichting van de ambtsvoorganger van de minister – dat de toegang tot de rechter een schaars goed zou zijn, zeker bij de enorme toename van het aantal rechtsregels, alsof de toename van het aantal rechtsregels en de toenemende complexiteit daarvan een soort communicerend vat zou vormen met de toegang tot de rechter. Ik meen dat het juist andersom zou moeten zijn: naarmate wij het recht met z'n allen ingewikkelder en veelomvattender maken, zouden wij juist meer zorg moeten hebben voor een verantwoorde toegang tot de rechter. Ik verneem graag de visie van de minister daarop.

Ik kom nu toe aan de bespreking van de beide wetsvoorstellen, om te beginnen wetsvoorstel 25927 over de Mulder-zaken. Ik zie aan dat voorstel twee voordelen en verschillende nadelen verbonden. De nadelen zijn door de vorige sprekers belicht; zij zijn onder meer de angst voor een gescheiden ontwikkeling van het bestuursrecht en het wegen- en verkeersrecht, de bereikbaarheid voor de justitiabelen van het gerechtshof in Leeuwarden en de angst voor een te gemakkelijke keuze voor een enkelvoudige behandeling in hoger beroep van Mulder-zaken.

Ik zie ook twee voordelen. Het eerste voordeel is natuurlijk evident: dat het wetsvoorstel zal leiden tot een meetbare afname van de case load van de strafkamer van de Hoge Raad, waarom het uiteindelijk allemaal is begonnen. Het tweede voordeel is dat een tweede feitelijk hogere beroepsinstantie die over de feiten kan oordelen voor de justitiabelen veel toegankelijker is

dan een Hoge Raad die uiteraard niet meer over de feiten mag oordelen.

In die afweging is mijn fractie tot de constatering komen dat dit wetsvoorstel op haar steun kan rekenen. Dat is nog niet helemaal duidelijk als het gaat om wetsvoorstel 26027. Daarmee heeft mijn fractie duidelijk meer moeite.

Dit wetsvoorstel bevat drie elementen. Het eerste element is de uitsluiting van ieder rechtsmiddel in zaken waarin een boete wegens een overtreding is overgelegd tot een bedrag van maximaal f 100. Met dat element heeft mijn fractie geen moeite. Je zou kunnen zeggen dat dit als het ware een soort inflatiecorrectie is, zij het dat de cassatie-mogelijkheid door dit voorstel vervalt.

Dit geldt overigens ook voor het tweede element van dit voorstel: de uitsluiting van cassatie bij alle overtredingen waar een boete is opgelegd van maximaal f 500. Ik ben van mening dat dit voorstel door de amendering in de Tweede Kamer inmiddels als acceptabel kan worden beschouwd en als proportioneel aan het doel dat het voorstel beoogt te dienen, namelijk de vermindering van de werkdruk van de strafkamer van de Hoge Raad.

Het derde element van het tweede wetsvoorstel stuit bij mijn fractie op nogal wat problemen. Dat is het element van de verplichte schriftuur van de advocaat in alle cassatie-zaken. Op zichzelf bestaat er tegen de eis van een schriftuur geen bezwaar. Je zou kunnen zeggen dat het langzamerhand gemeengoed is dat een procedure door een bezwaarde, door een appellent, schriftelijk wordt ingeleid. Ik kan mij niet goed voorstellen waarom dit in strafzaken anders zou zijn dan in bijvoorbeeld civiele zaken of bestuurszaken.

Het probleem is de eis dat een advocaat dit schriftuur opstelt. Uit de schriftelijke voorbereiding wordt mij niet helemaal duidelijk wat het doel is van deze eis. Is het doel de procedure te stroomlijnen zodat de Hoge Raad sneller kan oordelen? Dan zou ik zeggen dat een schriftuur hoeft de schriftuur niet door een advocaat te zijn opgesteld. Is het doel maatregelen te vinden tegen lichtvaardig gebruik van beroep in cassatie? Ook dan zou je andere middelen kunnen overwegen die dat doel kunnen dienen dan de eis van

een schriftuur door een advocaat. Ook een schriftuur door een verdachte zelf zou een maatregel kunnen vormen tegen lichtvaardig gebruik van het cassatiemiddel. Eventueel zou zelfs het heffen van een gering griffierecht een dergelijke maatregel kunnen zijn. Is het doel dan om tot een soort zeeffunctie te komen waarbij de advocaat als het ware een poortwachter vormt voor de Hoge Raad? Ik krijg uit het wetsvoorstel een beetje de indruk dat de regering met dit voorstel – ik zeg het enigszins gechargeerd – streeft naar een soort privatisering van de cassatiebeslissing door de advocaat in dat verband een taak te geven en te beoordelen in hoeverre cassatie zinvol is. In ieder geval komt het neer op een uitbreiding van het procesmonopolie van de advocatuur en hoewel het uit mijn mond als lid van die beroepsgroep wat vreemd klinkt, ik ben daarvan geen voorstander. Ik denk ook niet dat het van deze tijd is om het procesmonopolie van de advocatuur uit te breiden.

Wat is erop tegen om een schriftuur van een advocaat te eisen? Voorzitter! Ik sluit mij aan bij de principiële kritiek die door de Nederlandse orde van advocaten is geleverd. Men stelt dat deze eis een breuk vormt met het beginsel dat eenieder zichzelf moet kunnen verdedigen. In de memorie van toelichting is door de ambtsvoorganger van de minister op deze opmerking gereageerd met de stelling: ach, we hebben deze eis ook al met betrekking tot economische delicten en Antilliaanse zaken doorgevoerd; zo erg is het dus niet om deze eis ook te hanteren voor alle andere strafzaken. Voorzitter! Ik vind dit geen principiële benadering van een zo fundamentele kritiek. Ik vraag de minister dan ook om op dit gedeelte van het advies van de orde te reageren.

Ik vrees dat in sommige gevallen de eis dat een verdachte eerst naar een advocaat gaat om een schriftuur te laten opstellen vóór hij in cassatie kan, een te hoge drempel vormt voor cassatie. Als ik het goed heb gezien, meent het kabinet dat door het hanteren van deze eis zo'n 500 zaken op jaarbasis minder zullen worden voorgelegd aan de Hoge Raad. Verder lees ik in de stukken – ik ben daar nogal van geschrokken – dat circa 20% van alle strafzaken die in cassatie aan de Hoge Raad worden voorgelegd, uiteindelijk door de

De Wolff

Hoge Raad worden vernietigd. Geldt dit percentage ook voor de 500 zaken die als gevolg van het voorstel zullen wegvallen? Zo ja, dan betekent dit dat 100 justitiabelen die waarschijnlijk van de Hoge Raad gelijk zouden hebben gekregen, dat gelijk niet krijgen als gevolg van de nu op te werpen drempel.

Voorzitter! Het heeft mij verbaasd dat de commissie-Haak en het kabinet zeggen bezwaar te hebben tegen het heffen van griffierecht. Dat zou een te grote, niet te rechtvaardigen breuk met het huidige systeem vormen. Ik denk dat dit bezwaar, dat ik overigens deel, a fortiori geldt voor de eis die nu wordt gesteld, namelijk dat een rechtzoekende zich tot een advocaat wendt om een schriftuur te doen opstellen. Waarschijnlijk zijn de kosten die daaraan voor de justitiabele zijn verbonden, veel hoger dan het griffierecht dat gebruikelijk is in civiele en bestuurszaken.

Voorzitter! Ik ken grote aarzelingen bij het beantwoorden van de vraag of dit middel wel proportioneel is gelet op het doel dat het kabinet zich met dit voorstel heeft gesteld, mede gelet op het feit dat door de aanvaarding van het andere wetsvoorstel, het wetsvoorstel inzake Mulder-zaken, al in belangrijke mate tegemoet wordt gekomen aan het probleem waarvoor een oplossing wordt gezocht.

□

Minister **Korthals**: Mijnheer de voorzitter! Ik dank de woordvoerders voor hun bijdragen. Het betreft twee wetsvoorstellen die nog niet zo lang geleden door de Tweede Kamer zijn behandeld. Bij die behandeling werd slechts één amendement ingediend en aangenomen, namelijk dat van de heer Rabbae.

Het uitgangspunt wordt gevormd door het feit dat de strafkamer van de Hoge Raad het druk heeft en nog drukker krijgt, naar het zich laat aanzien. Wil de toegang tot ons hoogste rechtscollege gewaarborgd blijven, wil men de hoge kwaliteit die wij van dit college in strafzaken verwachten gehandhaafd zien, wil men ook berechting binnen redelijke termijn mogelijk maken, dan moet er iets gebeuren. Met het oog daarop heeft mijn voorgangster de commissie-werkbelasting Hoge Raad, naar de voorzitter de commissie-Haak genoemd, ingesteld en

verzocht, advies uit te brengen over dit vraagstuk.

In de twee wetsvoorstellen die vandaag worden besproken, zijn de voorstellen van deze commissie uitgewerkt. In de Wet Mulder-zaken wordt voorgesteld om deze zaken bij de Hoge Raad weg te halen en te voorzien in een tweede feitelijke beroepsinstantie bij het hof te Leeuwarden. Hierdoor wordt de strafkamer van de Hoge Raad ontlast en bovendien blijkt dat het merendeel van de klachten in de Wet Mulder-zaken feitelijk van aard is, waar de cassatieprocedure niet in voorziet. Voor de burger biedt deze regeling dan ook het voordeel dat hij zijn feitelijke klachten ook in tweede instantie naar voren kan brengen.

Voor de gewone strafzaken wordt voorgesteld dat in elke zaak door een advocaat een schriftuur moet worden ingediend. Daar kom ik zo dadelijk nog op terug. Thans kan de verdachte door het enkel aantekenen van het rechtsmiddel van cassatie bewerkstelligen dat de Hoge Raad zich over zijn zaak buigt. Door het schriftuurvereiste wordt de verdachte gedwongen, zijn bezwaren tegen de uitspraak te verwoorden. Het indienen van de schriftuur past bovendien goed bij de cassatieprocedure, die in hoofdzaak schriftelijk wordt gevoerd en waarbij geen feiten meer aan de orde komen. Gelet op de ingewikkeldheid van de juridische toetsing in cassatie is er gekozen voor verplichte rechtsbijstand van een advocaat. Bovendien vergt het inschakelen van een advocaat van de verdachte het nodige initiatief. Die zal een advocaat moeten zoeken en hem of haar zijn zaak moeten voorleggen.

Daarnaast worden voor de lichte overtredingszaken appèlgrenzen voorgesteld. Hierbij heeft de overweging een rol gespeeld dat de voor de rechtspraak beschikbare middelen niet onbepaald zijn. Bovendien moeten binnen de grenzen, gesteld door de mensenrechtenverdragen, keuzes worden gemaakt. Er zal daarbij gekeken moeten worden naar de inzet van de beschikbare middelen in relatie tot de aard van de zaken. Ook geldt hierbij dat er thans nogal wat zaken aan de Hoge Raad worden voorgelegd waarvan men zich gelet op de aard daarvan in redelijkheid moet afvragen, of die wel de inzet van zulk een hooggekwalificeerd college rechtvaardigen. Er wordt dan ook

voorgesteld om overtredingen waarbij geen hogere geldboete is opgelegd dan *f* 100, uit te sluiten van hoger beroep en cassatie. Hierop aansluitend wordt er voorgesteld om overtredingen die al een feitelijke behandeling hebben gehad en waarbij in hoger beroep een boete van niet meer dan *f* 500 is opgelegd, van cassatie uit te sluiten.

Op deze appèlgrenzen wordt één uitzondering gemaakt; die is in de wet opgenomen via het amendement van de heer Rabbae. Betreft het een lichte overtredingszaak, bijvoorbeeld een overtreding van een lagere regeling, bijvoorbeeld een gemeentelijke verordening, dan staat rechtstreeks beroep op de Hoge Raad open. De achtergrond van deze voorziening is dat de Hoge Raad zo controle kan blijven uitoefenen op de verenigbaarheid van die regelingen met hogere rechten.

Ik hoop dat met dit pakket van maatregelen de werklast van de strafkamer tot aanvaardbare proporties zal worden teruggebracht en dat die kamer haar hoge kwaliteit kan behouden. Hierdoor zal naar verwachting kunnen voorkomen dat er achterstanden ontstaan en zal de Hoge Raad in staat worden gesteld, binnen redelijke termijn recht te blijven spreken.

Voorzitter! Eigenlijk alle sprekers hebben zich zorgen gemaakt over de rechtseenheid. Je kunt dit samenvatten in de vraag, of het Hof gaat overleggen met andere colleges. Het is heel goed mogelijk dat het Hof met andere colleges zal gaan overleggen over gemeenschappelijke vraagstukken. Ik kan me voorstellen dat het Hof daar zelf behoefte aan heeft, ter verzekering van de rechtseenheid. Andere waarborgen dan de wijsheid van het Hof zelf zijn evenwel naar mijn mening op dit moment niet noodzakelijk.

De heer Dölle en mevrouw Le Poole hebben gevraagd of het Hof compensatie kan krijgen voor meervoudige afdoeningen. Mevrouw Le Poole heeft nog gevraagd naar de berekening van de werklast van het Hof. Bij die berekening is er uitgegaan van enkelvoudige afdoening. Wij verwachten nog steeds dat enkelvoudige afdoening gelet op de eenvoudige aard van de meeste zaken de hoofdregel zal zijn. Mocht de werklast erg gaan tegenvallen, om welke reden dan ook, dan neem ik aan dat het gerechtshof de weg naar het

Korthals

departement zal weten te vinden voor het voeren van overleg. Maar het uitgangspunt is dus enkelvoudige afdoening van zaken.

Mevrouw Le Poole vroeg voorts of het voornemen bestaat om Mulder-zaken bij de rechtbanken onder te brengen. Inderdaad is het voornemen om de Mulder-zaken van de kantongerechten naar de rechtbanken te brengen. In de contourennota en in het algemeen overleg met de Tweede Kamer heeft de staatssecretaris dit voornemen dan ook duidelijk kenbaar gemaakt. De uitwerking ervan wordt op dit moment ter hand genomen en vanzelfsprekend zal daarbij rekening worden gehouden met de bijzonderheden van de Wet Mulder. Voor het overige wil ik natuurlijk graag aan de hand van de gegevens die dan bekend zijn, de discussie voeren bij de behandeling van het wetsvoorstel, dat eerst naar de Tweede Kamer en later naar de Eerste Kamer gaat.

Verschillende woordvoerders hebben gesproken over de concentratie van de zaken bij het hof in Leeuwarden en de nevenzittingsplaatsen. Het hoger beroep is alleen aan het hof Leeuwarden opgedragen, zoals iedereen ook heeft vastgesteld. Naast de invoering van de beroepsgrens is de mogelijkheid om de procedure geheel schriftelijk te voeren, een van de manieren om te voorkomen dat de werklust van de Hoge Raad verschuift naar het hof. Als betrokkene een zitting wenst, zal het verzoek daartoe worden gehonoreerd. Daarbij ga ik ervan uit dat betrokkene een dergelijk verzoek weloverwogen doet en dus rekening houdt met de reis naar Leeuwarden. Dit is niet anders dan wanneer iemand een zitting van bijvoorbeeld de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State zal bijwonen.

Ik besef dat Leeuwarden niet voor iedereen om de hoek ligt. Ik heb begrepen dat dit toevallig wel het geval is voor de woordvoerders. Toch meen ik dat betrokkene er best een reis voor over mag hebben, als hij in hoger beroep om een zitting vraagt, iets waartoe hij niet verplicht is. Sterker nog, het uitgangspunt is eigenlijk dat de betrokkene niet in persoon vertegenwoordigd zal zijn. Ik zie hierin dan ook geen aanleiding om nevenzittingsplaatsen mogelijk te maken, temeer niet omdat daaraan ook wel enkele haken en ogen kleven. Ik denk aan de rechtseenheid in de Wet Mulder. De mogelijkheid

van nevenzittingsplaatsen is mij op dit moment dus te veel van het goede, zeker nu ik ervan uitga dat er aan nevenzittingsplaatsen feitelijk nauwelijks behoefte zal bestaan vanwege de mogelijkheid de procedure geheel schriftelijk te voeren. Wel zeg ik toe dat ik de vinger aan de pols houd en zo nodig voorstellen tot wijziging doe.

In dit verband verzoekt mevrouw Le Poole nog of de vraag naar de nevenzittingsplaatsen kon worden meegenomen bij het lopende WODC-onderzoek inzake het situeringsbeleid. Voorzover mij bekend, gebeurt dat niet, maar ik zal haar suggestie graag overnemen.

Nu de stand van zaken bij de motie-Van Oven. Helaas is de brief van 21 oktober jongstleden, die naar de Tweede Kamer is gezonden, kennelijk niet ook naar de Eerste Kamer verstuurd. Ik zal dit dus alsnog doen. Die brief bevat de reactie van de regering op die motie. De twee punten die daarin aan de orde zijn gesteld, zijn het bevorderen dat de procureur-generaal bij de Hoge Raad jaarlijks verslag doet over de gevoerde praktijk inzake het instituut cassatie in het belang der wet en het bevorderen van de naleving van het meldingsvoorschrift, bedoeld in het op de wet gebaseerde reglement I, artikel 83. Zoals gezegd, wordt mijn uitgebreide brief daarover aan de Tweede Kamer ook naar de Eerste Kamer gezonden.

Mevrouw Wolff merkte op dat de verplichting om voor het beroep in cassatie een advocaat in te schakelen eigenlijk geen te hoge drempel opwierp. Het is nu erg gemakkelijk om in cassatie te gaan: je hoeft slechts op de griffie van het gerechtshof beroep aan te tekenen en dan gebeurt alles vanzelf. De Hoge Raad bekijkt de zaak integraal, zonder dat de verdachte behoefte aan te geven op grond van welke punten het vonnis of arrest vernietigd zou moeten worden. De commissie-Haak vond dat van de verdachte best wat meer inspanningen mochten worden verwacht. Op zijn minst zouden de bezwaren, de zogeheten middelen, voor de Hoge Raad op papier moeten worden gezet. Omdat dit door het specifieke juridische karakter van cassatie de nodige juridische kennis vereist, stelde de commissie voor dat de cassatieschriftuur steeds door een advocaat moet worden opgesteld. Dit lijkt mij een goed systeem. Het bestaat

overigens al tot volle tevredenheid in economische strafzaken en in Antilliaanse en Arubaanse zaken. Het leidt tot een zekere selectie van zaken. De in cassatie echt kansloze zaken, bijvoorbeeld zaken met puur feitelijke klachten, worden uitgezeefd. Voor de verdachte heeft het als voordeel dat hij over deskundige bijstand beschikt.

Uiteraard moet het wel verzekerd zijn dat minder draagkrachtige verdachten ook in cassatie over een advocaat kunnen beschikken. Hiertoe zal het besluit Rechtsbijstand en toevoegingscriteria zodanig worden gewijzigd dat in gevallen waarin cassatie openstaat, verdachten die volgens de draagkrachtcriteria hiervoor in aanmerking komen, steeds een advocaat toegevoegd krijgen. Is de rechtsbijstand dan toereikend geregeld? Invoering van de verplichte rechtsbijstand in cassatie zal inderdaad gevolgen hebben voor het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand. Thans is het zo dat buiten de gevallen waarin men op basis van voorlopige hechtenis al een advocaat heeft, voor misdrijven in beginsel altijd toevoeging wordt afgegeven en voor overtredingen alleen bij voldoende financieel belang. Met het oog hierop zal het besluit Rechtsbijstand en toevoegingscriteria worden gewijzigd in die zin dat in overtredingszaken waarin cassatie openstaat, grofweg bij een geldboete hoger dan f 500, in beginsel aan minder draagkrachtigen een toevoeging wordt afgegeven.

Van verschillende kanten is er gevraagd naar de kritiek die ook door de Nederlandse orde van advocaten gegeven is. Een van de vragen was waarom niet met een uitbreiding van drie raadsheren en een advocaat-generaal kan worden volstaan. De strafkamer van de Hoge Raad werkt thans al met twee kamers bestaande uit drie raadsheren, hetgeen meebrengt dat er goed overzicht nodig is om de eenheid in de rechtspraak te bewaken. Indien de Hoge Raad met drie kamers moet gaan werken, wordt dit wel heel moeilijk. Bovendien is dit geen structurele oplossing voor het steeds groeiende aantal zaken. Bij verdere groei krijg je immers ook verdere uitbreiding, hetgeen ten koste gaat van de rechtseenheid.

Een andere vraag was waarom een burger niet zelf zijn schriftuur kan indienen. Dat is omdat de cassatie-

Korthals

procedure heel specifiek is en een behoorlijke dosis juridische techniek vereist. Men kan in cassatie maar een beperkt aantal gronden aanvoeren. De ervaringen met de Wet Mulder hebben geleerd dat de klagers in veel gevallen geen rekening hiermee houden. Er wordt veel geklaagd over dingen waarover de Hoge Raad eigenlijk helemaal niet mag oordelen. Om die reden wordt in dit wetsvoorstel de inschakeling van een advocaat vereist. Overigens wordt, zoals ik net al heb uiteengezet, in het stelsel van gefinancierde rechtshulp rekening gehouden met deze eis. Het is bepaald een positieve kant van de medaille dat de inbreng van een schriftuur die is opgesteld door iemand die ervoor heeft doorgeleerd, de kwaliteit van de procedure in cassatie bevordert, hetgeen de rechtspraak en waarschijnlijk ook de verdachte ten goede komt.

De heer **Dölle** (CDA): Voorzitter! Ik heb een vraag over, namelijk wat het gevolg is van de vaststelling dat de toevloed onderschat is en dat nu ook Leeuwarden onder grote werkdruk komt. Een van de gesuggereerde oplossingen is verhoging van het grensbedrag. Levert dit echter geen spanning op met de beide mensen-rechtenverdragen?

Mevrouw **Le Poole** (PvdA): Voorzitter! Ik dank de minister voor zijn beantwoording. Op sommige vragen wil ik nog wat nader ingaan en op één vraag heeft hij niet geantwoord, namelijk of hij al concrete plannen heeft tot een rechtsvergelijkend onderzoek naar filters in andere landen met betrekking tot de toegang naar hooggerechtshoven. Kan hij daarop alsnog ingaan?

Ik ben de minister erkentelijk voor de toezegging zijn reactie op de motie-Van Oven van 21 oktober ook naar deze Kamer te zenden. Ik heb inmiddels wel kennis genomen van de inhoud daarvan en begrepen, dat de minister overleg heeft gevoerd met de PG en tevreden is met hetgeen door de PG is opgemerkt in zijn jaarverslag. Ik had de minister nog om een reactie gevraagd op mijn vraag of cassatie in het belang der wet niet meer aangewezen is, nu

dat in een groter aantal zaken niet meer van belang is.

Ik heb begrepen, dat de minister het aan de wijsheid van het Hof Leeuwarden overlaat om de rechtseenheid te bevorderen. Als iemand in een andere hoedanigheid ressorteert onder het Hof Leeuwarden twijfel ik niet aan de wijsheid van het hof. Ik ben dus geheel gerustgesteld door dat antwoord.

De minister wil het onderbrengen van zaken bij de bestuurssector van de rechtbank bij de behandeling van het desbetreffende wetsvoorstel behandelen. Dat lijkt mij een juiste benadering maar ik vraag mij af of het handig is om het hoger beroep bij een strafsector van een hof onder te brengen als vervolgens de gehele eerste aanleg bij de bestuurssector is ondergebracht. Ik begrijp echter, dat uitstel van de invoering van dit wetsvoorstel tot na de behandeling van de eerste aanleg niet handig is. Ik weet geen betere oplossing daarvoor dan die nu voorligt, hoewel zij ingewikkeld is.

De minister heeft gezegd, dat het hof de weg naar Den Haag weet als er problemen met de werklust zijn. Mag ik het zo begrijpen, dat het hof dan ook een gewillig oor in Den Haag aantreft?

De minister heeft benadrukt dat het bij de nevenzittingsplaatsen om een schriftelijke behandeling gaat. Ik wil nogmaals opmerken, dat dit weliswaar de bedoeling van het oorspronkelijke wetsvoorstel was maar dat dit voorstel geamendeerd is. Een van de twee amendementen was het amendement-Van Oven, waardoor een betrokkene toch op de zitting kon verschijnen. Hij moet er inderdaad iets voor over hebben maar het is toch wel duur, ook gezien de afstand. Het argument van rechtseenheid tegen nevenzittingsplaatsen vind ik niet zo sterk. De raadsheer uit Leeuwarden die in Utrecht zitting houdt, is dezelfde die dus ook in Leeuwarden de zittingen doet. Ondertussen is mij duidelijk geworden, dat er in ieder geval in dit stadium geen nevenzittingen zullen komen. Wel ben ik de minister erkentelijk voor zijn toezegging, dat hij het WODC zal vragen deze vraag bij het onderzoek te betrekken. Ik heb uit het antwoord van het ministerie afgeleid, dat het WODC iets onderzoekt wat mogelijk hiermee te maken had. Ik ben in ieder geval blij, dat die vraag nu specifiek wordt meegenomen.

Voorzitter! Ik wacht met belangstelling de beantwoording van mijn nadere vragen af.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Ik wil mij in deze termijn concentreren op een punt waarvoor ik in eerste termijn veel aandacht heb gevraagd, namelijk de verplichtingstelling van een schriftuur door een advocaat in alle cassatiezaken. Ik heb twee redenen van principiële aard aangegeven waarom ik grote twijfel koesterde over de rechtvaardigheid van dit voorstel.

Op de eerste plaats leidt het opwerpen van een behoorlijk hoge drempel naar de cassatie mogelijkere wijs tot het niet instellen van cassatieberoepen door justitiabelen die anders van de Hoge Raad te horen zouden hebben gekregen dat het vonnis waartegen zij cassatie hebben ingesteld, wordt vernietigd. Ik heb daarbij een aantal cijfers genoemd en de minister om een reactie gevraagd.

Het tweede argument van principiële aard was gelegen in de stelling, dat iedere burger geacht moet worden zichzelf in strafzaken te kunnen verdedigen.

De minister antwoordt eigenlijk met een handvol praktische argumenten op mijn stellingen. Hij stelt dat er een zeker initiatief verwacht mag worden van verdachte en dat het nu zo gemakkelijk is om cassatie in te stellen. Ik heb de minister voorgesteld dat hij mijn steun zou krijgen als hij zou voorstellen dat in iedere cassatiezaak een schriftuur zou worden verlangd, zonder daaraan de eis te koppelen dat die schriftuur door een advocaat wordt opgesteld. Als men een schriftuur verlangt van een verdachte, betekent dit dat de verdachte een zeker initiatief moet nemen en zich ook moet afvragen waarom hij eigenlijk cassatie instelt. Zeker als dit gepaard zou gaan met voorlichting over de taak van de Hoge Raad, zou dat reeds een aantal kansloze zaken uitslecteren.

Het tweede praktische argument van de minister is, dat schriftuur door een advocaat als het ware vanzelf de kansloze zaken uitslecteert. Het zijn natuurlijk niet de a prima vista kansloze zaken die bij de Hoge Raad tot zo'n hoge werkdruk hebben geleid. Die zaken worden over het algemeen kort en bondig afgedaan en constitueren niet

De Wolff

de toegenomen werkdruk van dat college.

Het derde argument van de minister vind ik een beetje wonderlijk. De minister zegt eigenlijk, dat het goed is als de verdachte gedwongen wordt een advocaat te nemen. Die heeft er nu eenmaal voor doorgeleerd en die kan de verdachte beter adviseren. Dat is een bestwilargument. Daarvan ben ik niet zo geporteerd. Het lijkt alsof het nu niet mogelijk is om cassatie in te stellen en niets is uiteraard minder waar. Het zou wat mij betreft een keuze van een verdachte moeten zijn.

Voorzitter! Ik houd te veel twijfel over het rechtvaardigheidsgehalte van deze maatregel om ermee te kunnen instemmen.

□

Minister **Korthals**: Mijnheer de voorzitter! De heer Dölle heeft in tweede termijn nog gesproken over de onderschatting van de werklast. Ik dacht dat ook mevrouw Le Poole dat punt wederom naar voren heeft gebracht.

Natuurlijk moet er compensatie gegeven worden als er méér zaken zullen gaan spelen dan wij hebben voorzien, in welke vorm dan ook. Als men komt vanuit het hof in Leeuwarden, zal daarvoor een gewillig oor zijn als de onderbouwing van de argumenten sterk is.

De heer Dölle ging nog iets verder. Hij stelde dat op een gegeven moment de grenzen worden opgetrokken, zodat er minder zaken bij het hof in Leeuwarden komen en vroeg zich af, of dat dan niet in strijd is met het EVRM.

Het EVRM heeft over het algemeen een dynamische werking, ik denk dus niet dat er sprake zal zijn van strijdigheid. Dat zal echter beoordeeld worden als wij voornemens zijn om die grenzen op te trekken.

Mevrouw Le Poole heeft ook nog gevraagd, of wij de toezegging willen nakomen die wij aan de Tweede Kamer hebben gedaan om de filtersystemen in het buitenland te bekijken. Bij de behandeling in de Tweede Kamer heb ik op een suggestie van de heer Van Hoven toegezegd, na te zullen gaan of en op welke wijze in andere landen filters functioneren voor de toegang tot de hoogste rechter. Bij zo'n filter kan men denken aan een verlofstelsel. Inmiddels hebben de staatssecretaris en ik in het kader

van de contourennota modernisering rechterlijke organisatie aan de Tweede Kamer beloofd om medio volgend jaar te komen met een verkennende notitie over de verschillende modaliteiten waarmee alsnog uitvoering kan worden gegeven aan de zogenaamde derde fase herziening rechterlijke organisatie. In deze fase zijn de rechtsmiddelen, waaronder de rechtseenheidsvoorziening, aan de orde. Het ligt voor de hand om het onderzoek naar de filtersystemen bij de verkennende notitie te betrekken. Dat zal medio volgend jaar gebeuren.

Mevrouw Le Poole wees erop dat er twee amendementen waren, waaronder een van de heer Van Oven over de nevenzittingsplaatsen. Dat was mij ontgaan.

Mevrouw **Le Poole** (D66): Ik ben niet helemaal duidelijk geweest. Het ging niet over de nevenzittingsplaatsen. In het oorspronkelijke wetsvoorstel werd uitgegaan van een schriftelijke behandeling. De verdachte werd alleen opgeroepen als het hof dat noodzakelijk vond. Als gevolg van het amendement heeft de verdachte of degene die in beroep gaat het recht om aanwezig te zijn. Daardoor leek de mogelijkheid van aanwezigheid op een fysieke locatie van het hof meer van belang.

Minister **Korthals**: Ik herhaal dat het uitgangspunt is dat het schriftelijk wordt afgedaan. De verdachte kan er niettemin heen gaan. In het wetsvoorstel is opgenomen dat betrokkene een reisvergoeding krijgt in het geval dat hij of zij in het gelijk wordt gesteld. Er blijft natuurlijk altijd een drempel; daar is bewust voor gekozen. Ik heb het vergeleken met de procedure voor de Raad van State. Dan zal je de reis daar naartoe ook altijd moeten bekostigen. Uitgangspunt is dat het schriftelijk wordt afgehandeld. Als de Hoge Raad dit doet op een zitting zonder dat de betrokkene aanwezig is en men er zelf voor kiest om naar Leeuwarden te gaan, dan loop je het risico dat je de reiskosten moet vergoeden, zeker als je niet in het gelijk wordt gesteld.

Mevrouw Le Poole vraagt of cassatie in het belang der wet niet meer aangewezen is. In wezen ligt dit in het verlengde van de vraag van de heer Van Oven in de Tweede Kamer. Wij kunnen natuurlijk moeilijk in de toekomst kijken. Wij zullen

eerst de praktijk van de behandeling van zaken in hoger beroep moeten afwachten. Ook nu vertrouw ik op de wijsheid van de procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden om te beoordelen of het in een bepaalde zaak nuttig is om een vordering tot cassatie in het belang der wet in te stellen. Gelet op de behandeling in zowel de Tweede als de Eerste Kamer meen ik dat ook de procureur-generaal bij de Hoge Raad extra daarop geattendeerd zal zijn. Overigens spreek ik hem regelmatig, maar het ligt niet binnen de verhouding tussen de minister en de procureur-generaal der Hoge Raad om hem iets op te dragen. Ik weet evenwel dat hij deze debatten altijd vol belangstelling volgt.

Mevrouw De Wolff komt terug op de schrijftuur. Zij heeft gevraagd naar de cijfers. Dat is niet uitgesplitst, dus ik kan er geen helder antwoord op geven. Overigens leiden bagatelzaken over het algemeen niet tot echte principiële kwesties bij de Hoge Raad. Zij heeft op zichzelf niet zo'n groot bezwaar tegen de schrijftuur, maar waarom mag de betrokkene zelf, zijn buurman of wie dan ook het niet doen? Het leidt tot veel werk als dat niet deskundig gebeurt. Omdat het instellen van middelen bij de Hoge Raad behoorlijk specialistisch is, hebben wij ervoor gekozen om dit door een advocaat te laten doen. Nogmaals, op zichzelf hoeft dit geen belemmering te zijn, behalve dat er wellicht, afhankelijk van de hoogte van het inkomen, een eigen bijdrage betaald moet worden. De drempel blijft echter laag, ook voor de minder draagkrachtigen.

De beraadslaging wordt gesloten.

De wetsvoorstellen worden zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fractie van GroenLinks wordt conform artikel 121 van het Reglement van orde aantekening verleend, dat zij geacht wensen te worden zich van steun aan wetsvoorstel 26027 te hebben onthouden.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.